

Editorial convidat

L'absolut del treball social

Josefa Fombuena Valero

Membre del Consell Assessor Editorial de l'RTS. Universitat de València

El treball social es fonamenta en principis i objectius que primer van ser religiosos i posteriorment reformistes i revolucionaris. Actualment, seguint les aportacions de Dubet, es qualificarien de sagrats: la igualtat, la llibertat, la fraternitat, la justícia, etc. Aquests principis i objectius, poderosos, conformen un tot que es pot denominar "l'absolut del treball social". El treball social desitja ferventment assolir un objectiu primordial, estructurant i fins i tot emocionant: acabar amb les injustícies, les desigualtats, les violències, les soledats, les infelicitats, etc. Es tractaria, com escrivia el poeta Arthur Rimbaud, de canviar el món i canviar la vida. Posats a tenir un objectiu, és comprensible que tota professió vulga tenir un objectiu ambiciós i elevat.

No aconseguir totalment i radicalment aquest objectiu, tan necessari com apassionant, genera frustració, ràbia, abandó i falta d'esperança. Una conclusió va emergint: no n'hi ha prou amb el treball social. Les treballadores socials, diuen, no tenen prou formació, recursos, compromís, etc. El discurs de la insuficiència sorgeix entre les treballadores socials de la pràctica i en els textos acadèmics que reclamen més i millor... També semblen transmetre'l els col·legues d'altres professions i disciplines. Convindria preguntar-se: com pot no ser insuficient una professió davant un absolut semblant?

I la solució apareix. Potser és necessari renunciar a l'absolut i fer les tasques quotidianes com millor se sàpia i es puga, i oblidar-se de més principis i objectius!

Però no es pot renunciar a l'absolut: és el nucli de la professió i el seu propi manteniment. Renunciar a l'absolut és renunciar a la professió i, en últim terme, gairebé a tot allò que ens converteix en éssers humans en relació amb altres éssers humans. No es pot renunciar a erradicar la injustícia i les desigualtats, es perdria un anhel d'humanitat i el centre del treball social. L'absolut permet a les treballadores socials enfrontar-se, dia rere dia, al dolor, al menyspreu i a les humiliacions que sovint acompanyen les persones que atenen, i a la desorganització i confusió en què es troben moltes de les institucions en què treballen. Perquè, certament, el treball social és una professió, però és, actualment també, una vocació. És difícil exercir el treball social, sempre insuficient. Però seria impossible fer-ho sense vocació, sense l'afegit de si mateixes que posen les treballadores socials quan van més enllà de les estrictes competències i directives funcionarials, des de la seua pròpia experiència, la seua intuïció, la seua motivació i els seus coneixements. Quantes vegades s'ha resolt un cas

en la més estricta soledat i sense escarafalls! Només per l'obstinació de la treballadora social, només per la seua negativa a suportar més dolor o més injustícia, injustícia per la qual està passant una persona concreta, amb un nom, amb una història, amb sentit de l'humor o amb mal caràcter.

Sense renunciar a l'absolut del treball social, aquest podria reinterpretar-se per fer-se més humà i abordable. No s'acabaran les injustícies ni les desigualtats, ni avui ni probablement demà. Però es pot orientar una acció professional més adulta i conscient. El treball social s'enfronta a dificultats d'enorme complexitat, en part intrínseques a la condició humana i a l'organització social.

Aquesta reinterpretació, tanmateix, és difícil. Suposa perdre una part d'utopia i acceptar que la professió i la vocació s'han de transformar per ser raonablement possibles. Ser conscient de l'absolut del treball social no és renunciar-hi, sinó aprehendre'l des d'una posició emocional, política i intel·lectualment elevada, que permeta una àmplia visió de com la societat es va construint i com la injustícia hi continua atrapada. Reinterpretar l'absolut del treball social pot permetre a les treballadores socials acceptar que canvis petits sostinguts poden aportar entusiasme i esperança en la seua feina, per a elles i per a les persones que atenen. Pot ajudar-les a mantenir una mirada fresca i atenta, en un moment d'enormes canvis socials, i això generar un gir en els models socials... i acostar-se a l'absolut del treball social.